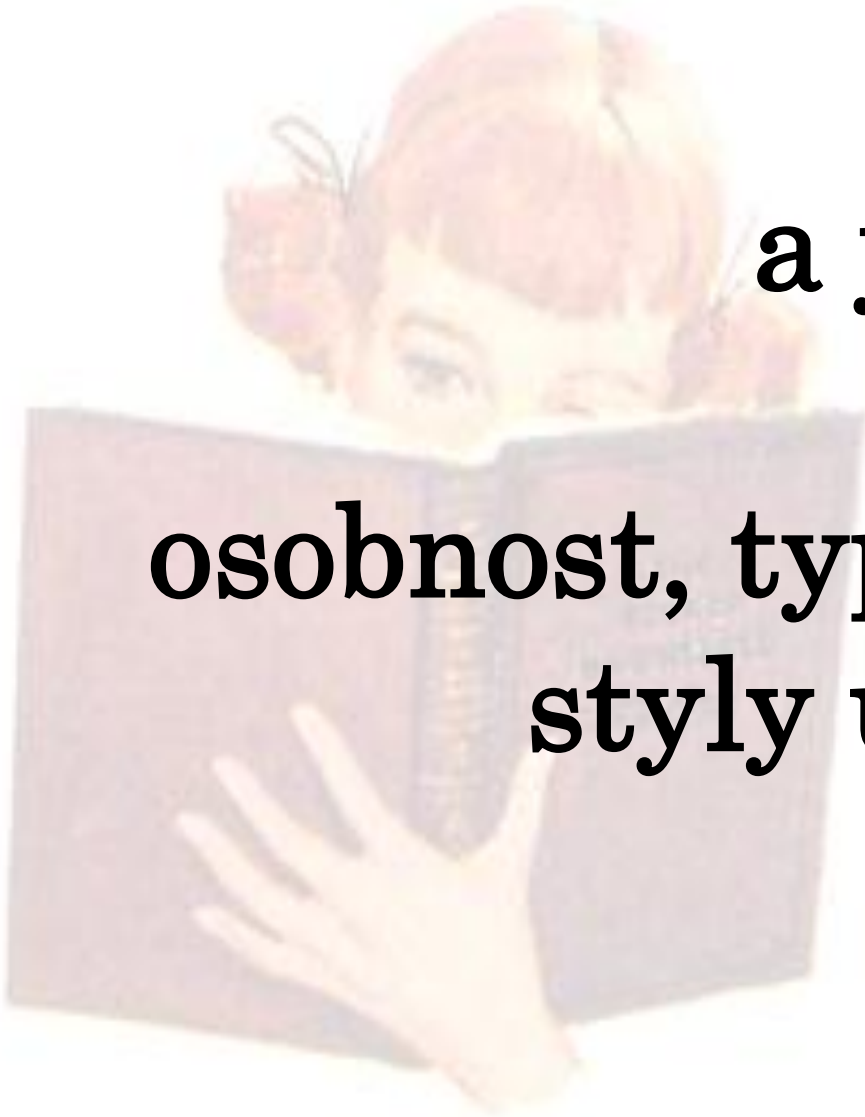

Žák (student)

a jeho

osobnost, typy inteligence,
styly učení ...

Žák a vzdělávání

- Žák je účastník výchovně vzdělávacího procesu
- Žák je osobnost
- Na vnitřních podmínkách osobnosti žáka a učitele, jakož i na kvalitě jejich vzájemné interakce závisí do značné míry i kvalita výchovného působení (Grecmanová, 1999)

Osobnost (žáka)

- **osobnost**=každý člověk s jedinečnou strukturou svých psychických vlastností a dispozic (Pedagogický slovník, 2009)
- **souhrn momentů**: vlastností, procesů, stavů, návyků, postojů
- **system**: uspořádání, struktura momentů
- **rozdíl, diference, jedinečnost**: odlišnosti mezi lidmi

Osobnost žáka

- Osobnost se vyvíjí, protože osobností se člověk nerodí, ale stává.
- Proces formování osobnosti je procesem permanentním a je podmíněn jak faktory biologickými a sociálními, tak vlastní činností jedince.

Otázka vychovatelnosti a vzdělavatelnosti člověka 1/2

- **Výchovný pesimismus** – Na dítě se nemá působit výchovně, protože to nemá smysl nebo je to škodlivé. Dítě se vychovává samo na základě působení svých biologických daností, případně zásluhou podnětného prostředí (J.J. Rousseau, M. Montessori).
- **Pedagogický utopismus** – výchova je příčinou rozdílů mezi lidmi, přeceňování výchovy a nedoceňování ostatních faktorů (J. Locke – tabula rasa).

Otázka vychovatelnosti a vzdělavatelnosti člověka 2/2

- **Pedagogický optimismus** – víra v moc výchovy s ohledem na biologické danosti člověka (J.A. Komenský)
- **Pedagogický realismus** – předpoklad působení všech vnitřních i vnějších faktorů ve vzájemné propojenosti a podmíněnosti, vychovávaný je považován za aktivní prvek, který se sám ovlivňuje a reguluje.

Rozdíly mezi žáky

- Genderové (sexové)
- Věkové
- Vývojové
- Individuální
- Inteligenční
- Sociální
- Národnostní

Intelligence

- ... jde o schopnost učit se a o schopnost přizpůsobovat se svému prostředí, jež může v různých sociálních a kulturních souvislostech vyžadovat různé druhy přizpůsobení

(Stenberg in Pedagogický slovník, 2009)

Robert Sternberg – tříložková intelligence (tři subsystemy)

Myšlenkové pochody

Reakce na nové situace

Obratnost v mezilidském styku

(Pasch a kol., 2005)

Typy inteligence (Gardner, 1993)

Howard Gardner uvádí 7 typů inteligence:

1. Logicko-matematická
2. Jazyková (lingvistická)
3. Prostorová (zraková)
4. Tělesně pohybová (kinestetická)
5. Hudební
6. Interpersonální
7. Intrapersonální

Logicko-matematická

- Zpracování informace probíhá především na základě vnímání struktury logických či matematických vztahů, uspořádávání a třídění předmětů, odhadování jejich množství, chápání číselných symbolů, porozumění jejich významu, kvantitám a číselným operacím.

Oblíbené činnosti:

- časté a rychlé počítání aritmetických příkladů z hlavy
- výpočet šancí a pravděpodobností
- řešení logických hádanek a problémů
- šachy, dáma a jiné strategické hry
- vymýšlení různých experimentů

Jazyková (lingvistická)

- Spočívá ve schopnosti užívat různých stránek jazyka, chápání významu slov a pojmů.

Oblíbené činnosti:

- psaní (dopisů, povídek, básní, tvorba časopisu...)
- čtení
- vyhledávání informací z novin, encyklopedií
- snadné zapamatování si jmen, dat, podrobností
- sdělování a vysvětlování poznatků a názorů
- vymýšlení fantastických historek, vyprávění vtipů a příběhů
- řešení i sestavování křížovek, přesmyček

Prostorová (zraková)

- Spočívá ve schopnosti představit si něco, tj. schopnosti přesně vnímat vizuální stránku světa, zpracovat tento počáteční vjem a znovu oživit jeho jednotlivé stránky i bez momentální přítomnosti příslušného podnětu.

Oblíbené činnosti:

- umělecké aktivity (výtvarná činnost)
- kreslení – přesné podoby lidí nebo věcí
- čtení i tvorba map, navigování
- užívání nákresů a plánů
- vytváření názorných schémat jakékoli informace
- jasné zrakové představy při přemýšlení

Tělesně pohybová (kinestetická)

- Jejím rysem je schopnost obratně používat svého těla jak pro sebevyjádření, tak pro činnosti zaměřené k nějakému cíli (mim, herec, atlet), a dále schopnost dovedně zacházet s předměty.

Oblíbené činnosti:

- obliba pohybové aktivity (plavání, turistika,...)
- úspěchy ve sportech, tanci
- neustále v pohybu, vrtí se, podupávají si
- zruční při manuálních, rukodělných činnostech
- dobře napodobují gesta, chování jiných lidí

Hudební

- Schopnost správně intonovat, pamatovat si melodii, rytmus, tóny a skladbu. Sluchové, rytmické a hudební představy jsou přesné, žák si je snadno vybavuje.

Oblíbené činnosti:

- umí hrát a improvizovat na hudební nástroj
- umí intonovat, pamatují si melodie,
- rozeznají chybnou intonaci
- rádi, často a pěkně zpívají
- udrží rytmus
- učí se často při hudbě a vyžadují tzv. zvukovou kulisu apod.

Interpersonální

- Schopnost chápat druhé, všímat si chování, pocitů a motivace jiných lidí, rozlišovat mezi nimi, rozlišovat jejich nálady, temperamenty, záměry.

Oblíbené činnosti:

- navazování mnoha společenských kontaktů a přátelství
- četné mimoškolní aktivity
- zapojování se do skupinových her
- společná práce v týmu, diskuse, společné řešení problémů
- naslouchání druhým a diskuse s nimi
- pomoc druhým při učení a řešení problémů
- péče o jiné děti, lidi, kteří potřebují pomoc aj.

Intrapersonální

- Spočívá v uvědomění si svého já, ve schopnosti zkoumat a znát své vlastní myšlenky, pocity a motivy vlastního chování.

Oblíbené činnosti:

- projevují smysl pro nezávislost nebo mají silnou vůli
- mají vyhraněné názory
- jsou rádi sami (věnují se svým osobním zájmům, učení, projektům)
- jdou svou cestou ve způsobu oblékání a chování, zaujímají vlastní postoje apod.

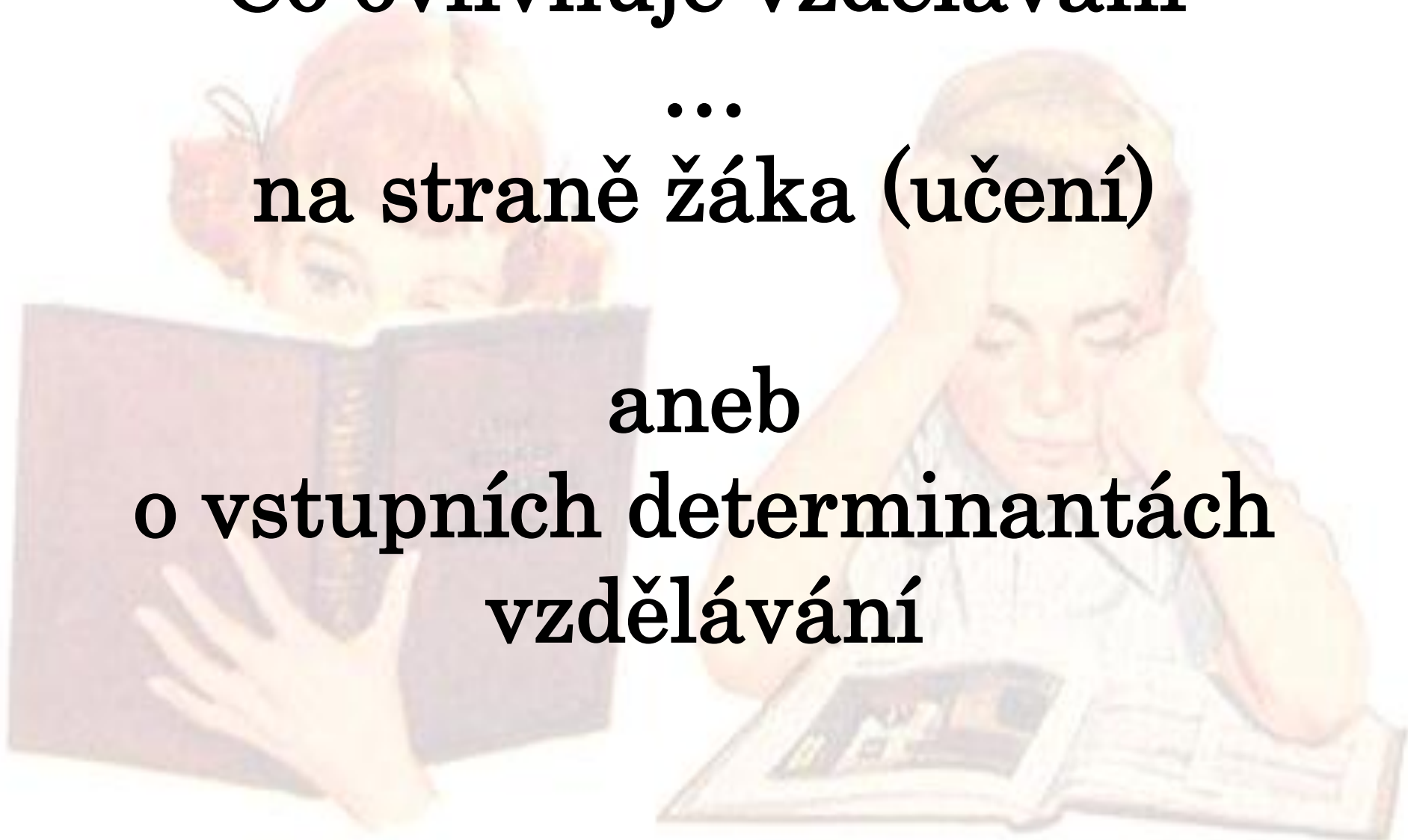
Co ovlivňuje vzdělávání

...

na straně žáka (učení)

aneb

**o vstupních determinantách
vzdělávání**

Sociální rozdíly

- Podle různých výzkumů (Průcha, 2005) se podařilo prokázat, že **na úroveň školní úspěšnosti má velký vliv** **rodinné prostředí**, zejména vzdělání rodičů, dále kulturní prostředí, ve kterém se dítě vyskytuje, a v některých výzkumech i ekonomická úroveň rodiny
- Viz např. Katrňák, výzkum o vzdělanostní reprodukci v dělnických rodinách: Katrňák T. **Odsouzení k manuální práci**. Praha, 2004.

Jazykové rozdíly

- Souvislost se sociokulturním prostředím
 - ✓ B. Bernstein a jeho teorie (jazykové kódy – rozvinutý a omezený)

Styly učení

- **styl** = pravidelnost ve způsobu nebo formě lidské aktivity
- **Styly učení:** „postupy při učení, které jedinec v určitém období preferuje, postupy svébytné svou orientovaností, motivovaností, strukturou, posloupností, hloubkou, elaborovaností (propracovaností) či flexibilitou“

(Mareš, 1998, s. 75)

Styly učení

- vyvíjejí se z vrozeného základu a v průběhu života se proměňují
- jsou méně závislé na obsahu učení
- neexistuje přitom „špatný“ nebo „ideální“ učební styl, ale jde spíše o to, že k cíli mohou vést různé cesty, protože každý člověk má svůj individuální způsob učení

Dělení stylů učení

(N. J. Entwistle) 1/2

- **Povrchový styl** – snaha absolvovat předmět, vyhnout se neúspěchu
 - **Aktivní** – velká snaha se zdánlivým porozuměním učivu
 - **Pasivní** – velmi malé úsilí, pouhá reprodukce informací
- **Utilitaristický styl (vypočítavý)** – snaha dosáhnout co nejlepších známek za každou cenu

Dělení stylů učení

(N. J. Entwistle) 2/2

- **Hlubkový styl** – hluboký zájem o učivo
 - **Postupné učení** – systematický postup, zvládnutí podrobností na úkor obecných principů
 - **Souhrnné učení** – obecné principy a integrace poznatků
 - **Pružné učení** – pochopení obecných principů a osvojení si detailů za účelem ilustrace, důkazů a argumentace

Učební styly

Vizuálně verbální styl

- učí nejlépe tehdy, když jsou informace prezentovány vizuálně a v písemné podobě
- studium z knih, učebnic, poznámek z výuky a je pro ně rovněž výhodné, pokud *vyučující doplňuje výklad poznámkami na tabuli nebo má prezentaci*, která obsahuje hlavní body přednášky apod.
- tendují spíše k individuálnímu studiu

Vizuálně nonverbální styl

- nejlépe se učí, když jsou informace předkládány vizuálně ve formě obrázků nebo diagramů, případně jsou schopni se dobře učit prostřednictvím animací, videa nebo map
- preferuje pracovat nezávisle, nemívají daleko k umění a různým vizuálním prezentacím

Hmatově-kinestetický (pohybový) typ

- učí se nejlépe tehdy, když mohou být v rámci učení aktivní, zabývat praktickými aktivitami nebo problémy
- příkladem tak může být učení v laboratořích nebo třeba hraní rolí apod.
- tito studenti bývají schopni sebeřízení a pokud pracují na nějakém problému, mohou bezprostředně aplikovat svoje nově nabitě znalosti a dovednosti při jeho řešení

Auditivně verbální typ

- se nejlépe učí, když jsou informace prezentovány v auditivní formě
 - dobře se učí z přednášek nebo s diskuzí s kolegy nebo z audio nahrávek apod.
 - při učení těmto studentům pomáhá například přeřikávání si učiva, případně jeho nahrávání vlastního hlasu na diktafon a poté jeho přehrávání apod.
-

JESTER Catherine, MILLER, Suzanne. *Introduction to the DVC Learning Style Survey for College* [online]. Math and Multimedia, 2000. Dostupné z: <<http://www.metamath.com/lswb/dvclearn.htm>>

Možnosti diagnostiky stylů učení

- Pozorování žáků při učení
- Procesuální diagnostika postupu při učení pomocí počítače
- Analýza subjektivních výpovědí žáků
- Volný **rozhovor** se žáky o jejich učení
- **Analýza produktů učení žáků** (zápisky v sešitě, písemné a grafické práce)
- **Dotazník** s výběrem nabídnutých odpovědí a posuzovacími škálami (Learning Style Inventory – použit i na [Masarykově univerzitě](#))

Praktický dopad různých stylů učení

- Učitel by měl znát svůj styl učení.
- Neměl by zapomínat na to, že žák může mít jiný styl učení než on.
- Učitel by se měl snažit předávat informace různým způsobem, aby vyhověl těm, kteří lépe vnímají sluchem, zrakově nebo pohybem.

Z čeho studovat

- GRECMANOVÁ, Helena, URBANOVSKÁ, Eva, NOVOTNÝ, Petr. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. Olomouc: Hanex, 2000.
- PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha, 1997; 2005; 2009.

- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál, 2009.
- MAREŠ, Jiří. Elektronické učení a zvláštnosti člověka. In SAK, Petr, et al. *Člověk a vzdělávání v informační společnosti: vzdělávání a život v komputerizovaném světě*. Praha: Portál, 2007, s. 171-222.

- MAREŠ, Jiří. *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál, 1998.
- ... a mnohé jiné :-)